

LIETUVIŲ
LITERATŪROS
IR TAUTSAKOS
INSTITUTAS

ЦЕНТР
БАЛТИСТИКИ

BALTIŠTIKOS
CENTRAS

II МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

УКРАЇНА – ЛИТВА: ІСТОРИЧНІ, МОВНО-КУЛЬТУРНІ ТА ТУРИСТСЬКІ ПАРАЛЕЛІ

м. Анікщай, Литва
21-22 серпня 2023 р.

II TARPTAUTINĖ MOKSLINĖ-PRAKTINĖ KONFERENCIJA

UKRAINA IR LIETUVA: ISTORIJOS, KALBOS, KULTŪROS IR TURIZMO PARALELĖS

Anykščiai, Lietuva
2023 m. rugpjūčio 21-22 d.

УДК 327(477+474.5)(082)
У45

Україна – Литва: історичні, мовно-культурні та туристські паралелі: матеріали II міжнародної науково-практичної конференції (Анікщай, 21-22 серпня 2023 р.) – К.: ТОВ «Геопринт», 2023. – 50 с. Укр., лит.

Ukraina ir Lietuva: istorijos, kalbos, kultūros ir turizmo paralelės: antrosios tarptautinės mokslinės-praktinės konferencijos medžiagos (Anykščiai, 2023 m. rugpjūčio 21-22 d.). – Kijevas, 2023. 50 p.

ISBN 978-617-674-063-6

Збірка матеріалів міжнародної науково-практичної конференції містить відомості про її науковий та організаційний комітети, програму заходу та тези доповідей науковців, педагогів і аспірантів різних регіональних центрів України та Литви, а також практиків туризму.

Tarptautinės mokslinės praktinės konferencijos medžiagos rinkinyje pateikiama informacija apie jos mokslinius ir organizacinius komitetus, renginio programą, įvairių Ukrainos ir Lietuvos regionų centrų mokslininkų, dėstytojų ir doktorantų bei turizmo darbuotojų pranešimų tezės.

© Винниченко І., Корольов І., Трімоніте-Бікелене Ю., Балзайте А., упорядкування, 2023

Turiny

Огла

Konferencijos mokslinis komitetas / Науковий комітет конференції.....	4
Konferencijos organizacinis komitetas / Організаційний комітет конференції.....	5
Programa / Програма.....	6
Pranešimų tezės / Тези доповідей.....	16
Ilustracijos / Ілюстрації.....	40

**KONFERENCIJOS MOKSLINIS KOMITETAS
НАУКОВИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Pirmininkai / Голови:

Aušra MARTIŠIŪTĖ-LINARTIENĖ / Аушра МАРТИШЮТЄ-ЛІНАРТЄНЄ

Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto direktorė, profesorė / Директорка Інституту литовської літератури та фольклору, професорка

Volodymyr BUGROV / Володимир БУГРОВ

Kyjivo Taraso Ševčenkos nacionalinio universiteto rektorius, profesorius / Ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка, професор

Nariai / Члени:

Jolanta ZABARSKAITĖ / Йоланта ЗАБАРСКАЙТЄ

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, profesorė / Литовська національна бібліотека імені Мартінаса Мажвідаса, професорка

Olena ROMANENKO / Олена РОМАНЕНКО

Kyjivo Taraso Ševčenkos nacionalinio universiteto Edukacinio ir mokslinio filologijos instituto direktoriaus pavaduotoja, profesorė / Заступниця директора Навчально-наукового інституту філології КНУ імені Тараса Шевченка, професорка

Oksana NIKA / Оксана НІКА

Kyjivo Taraso Ševčenkos nacionalinio universiteto Edukacinio ir mokslinio filologijos instituto Ukrainiečių kalbos ir taikomosios kalbotyros katedros profesorė / Професорка кафедри української мови та прикладної лінгвістики Навчально-наукового інституту філології КНУ імені Тараса Шевченка

KONFERENCIJOS ORGANIZACINIS KOMITETAS
ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Pirmininkė / Голова

Jurga TRIMONYTĖ BIKELIENĖ / ЮРГА ТРИМОНІТЄ-БІКЄЛЄНЄ

Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto direktorės pavaduotoja, docentė /
заступниця директора Інституту литовської літератури та фольклору, доцентка

Nariai / Члени:

Igoris KOROLIOVAS / Ігор КОРОЛЬОВ

Kyjivo Taraso Ševčenkos nacionalinio universiteto Edukacinio ir mokslinio
filologijos instituto Polonistikos katedros profesorius, Baltistikos centro direktorius /
директор Центру балтистики, професор кафедри полоністики Навчально-
наукового інституту філології КНУ імені Тараса Шевченка

Igoris VYNYČENKO / Ігор ВИННИЧЕНКО

Kyjivo nacionalinio Taraso Ševčenkos universiteto Geografijos fakulteto
Regioninių studijų ir turizmo katedros docentas, Diasporos tyrimų instituto
direktorius / директор Інституту досліджень діаспори, доцент кафедри
країнознавства та туризму географічного факультету КНУ імені Тараса
Шевченка

Virginijus STROLIA / Віргініюс СТРОЛЯ

A. Baranausko ir A. Vienuolio-Žukausko memorialinis muziejus, Anykščių
krašto garbės ambasadorius Ukrainoje / Меморіальний музей А. Баранаускаса та
А. Венуоліса-Жукаускаса, Почесний Посол Анікщайського краю в Україні

Agnė BALZAITĖ / Аґнє БАЛЗАЙТЄ

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas / Інститут литовської літератури
та фольклору

**PROGRAMA
ПРОГРАМА**

***RUGPJŪČIO 21 D.
21 СЕРПНЯ***

10:00–14:00	EDUKACINĖ PROGRAMA ANYKŠČIŲ KRAŠTE ОСВІТНЯ ПРОГРАМА В АНІКШЯЙСЬКОМУ КРАЇ
14:00–15:30	PIETŪS ОБІД
15:30–16:00	REGISTRACIJA РЕЄСТРАЦІЯ
16:00–17:00	IŠKILMINGAS KONFERENCIJOS ATIDARYMAS УРОЧИСТЕ ВІДКРИТТЯ КОНФЕРЕНЦІЇ

Moderuoja / Модерують:

doc. Jurga TRIMONYTĖ BIKELIENĖ / доц. ЮРґА ТРИМОНІТЄ-БІКЄЛЄНЄ, prof. Igoris KOROLIOVAS / проф. Ігор КОРОЛЬОВ

prof. Aušra MARTIŠIŪTĖ-LINARTIENĖ / проф. Аушра МАРТІШЮТЄ-ЛІНАРТЄНЄ

Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto direktorė / Директорка Інституту литовської літератури та фольклору

prof. Volodymyr BUGROV / проф. Володимир БУГРОВ

Kyjiivo Taraso Ševčenkos nacionalinio universiteto rektorius / Ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Valdemaras SARAPINAS / Вальдемарас САРАПІНАС

Nepaprastasis ir įgaliojasis Lietuvos Respublikos ambasadorius Ukrainoje / Надзвичайний і Повноважний Посол Литовської Республіки в Україні

Petro BEŠTA / Петро БЕШТА

Nepaprastasis ir įgaliojasis Ukrainos ambasadorius Lietuvos Respublikoje / Надзвичайний і Повноважний Посол України в Литовській Республіці

Dalia ASANAVIČIŪTĖ / Даля АСАНАВИЧЮТЄ

Lietuvos Respublikos Seimo Švietimo ir mokslo komiteto narė, Pasaulio lietuvių bendruomenės komisijos pirmininkė / Член Комітету освіти та науки Сейму Литовської Республіки, Голова Комісії громади литовців світу

Daiva ŽEMGULIENĖ / Дайва ЖЕМГУЛЄНЄ

Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Užsienio lietuvių skyriaus vyriausioji specialistė / Провідна спеціалістка відділу закордонних литовців Міністерства освіти, науки та спорту Литовської Республіки

Dalia MAKAROVA / Даля МАКАРОВА

Ukrainos lietuvių bendruomenės pirmininkė / Голова Громади литовців України

Natalija ŠERTVITIENĖ / Наталія ШЕРТВІТЄНЄ

Vilniaus ukrainiečių bendrijos pirmininkė / Голова Громади українців міста Вільнюс

Virginijus STROLIA / Віргініюс СТРОЛЯ

A. Baranausko ir A. Vienuolio-Žukausko memorialinis muziejus, Anykščių krašto garbės ambasadorius Ukrainoje / Меморіальний музей А. Баранаускаса та А. Венуоліса-Жукаускаса, Почесний Посол Анікшайського краю в Україні

17:00–18:30

**PLENARINIS POSĖDIS
ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ**

**prof. Aušra MARTIŠIŪTĖ-LINARTIENĖ / проф. Аушра
МАРТИШЮТЄ-ЛІНАРТЄНЄ**

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas / Інститут литовської літератури та фольклору

Ukrainos ženklai Lietuvos kultūroje / Знаки України в литовській культурі

dr. Natalija BONDAR / канд. істор. наук Наталія БОНДАР

V. I. Vernadskio Ukrainos nacionalinė biblioteka / Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Lietuvių ir ukrainiečių knygų kontaktai per ankstyvųjų spausdintų leidinių optiką iš V. I. Vernadskio Ukrainos nacionalinės bibliotekos fondų / Литовсько-

українські книжні контакти через оптику стародрукованих видань з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

prof. Jolanta ZABARSKAITĖ / проф. Йоланта ЗАБАРСКАЙТЕ

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka / Литовська національна бібліотека імені Мартінаса Мажвідаса

Kur dėsime kablelį: ukrainietiška / lietuviška mastančio DI kūrimas pagalimas delsimas / Де поставити кому: створення III з українським / литовським мисленням не можна відкладати

**18:30 IŠKILMINGAS KONFERENCIJOS ATIDARYMO VAKARAS /
УРОЧИСТИЙ ВЕЧІР, ПРИСВЯЧЕНИЙ ВІДКРИТТЮ КОНФЕРЕНЦІЇ**

***RUGPJŪČIO 22 D.
22 СЕРПНЯ***

**09:30–11:45 SESIJA 1. Ukrainiečiai – Lietuvoje, lietuviai – Ukrainoje:
asmenybės istorijoje, literatūroje, įprasti ir „kitokie“
viešajame gyvenime**

**СЕСІЯ 1. Українці в Литві, литовці в Україні: постаті
в історії, літературі, спільне та відмінне в
громадському житті**

Moderuoja / Модерує: **Oksana NIKA / Оксана НІКА**

Igoris VYNYČENKO / Ігор ВИННИЧЕНКО

Kyjiivo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas / Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Lietuviai Ukrainos istorinėje erdvėje: figūros (asmenybės) / Литовці в історичному просторі України: постаті

Rimantas BALSYS / Рімантас БАЛЬСИС

Klaipėdos universitetas / Клайпедський університет

Kai kurios ukrainiečių ir lietuvių laidotuvių papročių paralelės / Деякі паралелі між українськими та литовськими похоронними звичаями

Iryna HUCULIAK / Ірина ГУЦУЛЯК

Černivcų nacionalinis Juričiaus Fedkovičiaus universitetas / Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Anatolijus Dobrianskis: dar vienas vardas tarp lietuvių vertėjų / Анатолій Добрянський: ще одне ім'я серед перекладачів з литовської мови

Rimantas ŠLIUŽINSKAS / Рімантас ШЛЮЖІНСКАС

Lietuvos muzikos ir teatro akademija / Литовська академія музики та театру

Lietuvių ir ukrainiečių folklorinio romano perteikimo ypatybės šių dienų karo kontekste / Характеристика відтворення литовського та українського фольклорного роману в контексті сучасної війни

Natalija ŠERTVITIENĖ / Наталія ШЕРТВІТЄНЄ

Vilniaus ukrainiečių bendrijos pirmininkė / Голова Громади українців міста Вільнюс

Meletijaus Smotryckio idėjų aktualumas / Актуальність ідей Мелетія Смотрицького

Violeta LOPETIENĖ / Віолета ЛОПЯТЄНЄ

Tautinių mažumų departamentas, Lietuva / Департамент національних меншин, Литва

Iš trečiųjų šalių atvykusių asmenų integracijos procesas: iššūkiai, staigmenos, problemos, atradimai. Tyrimo pristatymas / Процес інтеграції вихідців із третіх країн: виклики, несподіванки, проблеми, відкриття. Презентація дослідження

Vilma ŽUKAUSKAITĖ-LUKŠA / Вілма ЖУКАУСКАЙТЄ-ЛУКША

Tautinių mažumų departamentas, Lietuva / Департамент національних меншин, Литва

Geras startas – sėkmingo finišo garantas / Вдалий старт – запорука успішного фінішу

Olena ROMANENKO / Олена РОМАНЕНКО

Kyjių Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas / Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Laiko plyšyje: ukrainiečių ir lietuvių traumų romanas / У розломі часу: український та литовський роман травми

Veronija MARTYNIUK / Веронія МАРТИНЮК

Valstybinio prekybos ir ekonomikos universiteto Černivcų aukštoji komercinė kolegija / Чернівецьке вище комерційне училище Державного торговельно-економічного університету

Viktorija MARKEVIČIENĖ / Вікторія МАРКЯВІЧЕНЄ

Kauno Santaros gimnazija / Гімназія „Сантара“ в Каунасі

Lietuvos ir Ukrainos tarpkultūrinės komunikacijos edukaciniai modeliai / Educational Models of Lithuania-Ukraine Intercultural Communication / Освітні моделі литовсько-української міжкультурної комунікації

Tomasz BLASZCZAK / Томаш БЛАЩАК

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, Vytauto Didžiojo universitetas / Литовська національна бібліотека імені Мартінаса Мажвідаса, Університет Вітовта Великого

Ukraina ir ukrainiečiai Zigmo Toliušio atsiminimose / Україна та українці в спогадах Зігмоса Толюшіса

11:45–12:15

Kavos pertrauka
Перерва на каву

12:15–14:30

SESIJA 2. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė: paveldas ir pamokos. Turizmo skatinimas ir naujovės: Lietuvos ir Ukrainos patirtis

СЕСІЯ 2. Велике Князівство Литовське: спадщина та уроки. Промоція та інновації в туризмі: литовський та український досвід

Moderuoja / Модерує: **Igoris VYNYČENKO / Ігор ВИННИЧЕНКО**

Dalia Marija STANCIENĖ / Даля Марія СТАНЧЕНЄ

Klaipėdos universitetas / Клайпедський університет

Lietuvos Brastos bažnytinė unija XXI amžiaus kontekste / Ecclesiastical Union of Brest-Litovsk in the Context of the 21st Century / Берестейська церковна унія в контексті XXI століття

Iryna PETRENKO / Ірина ПЕТРЕНКО

Poltavos ekonomikos ir prekybos universitetas / Полтавський університет економіки і торгівлі

Mūšis prie Vorsklos upės 1399 m. Poltavos istorikės Veros Žuk (1928-2008) studijose / Битва на річці Ворскла 1399 року у дослідженнях полтавської історикині Віри Жук (1928-2008)

Oksana NIKA / Оксана НІКА

Kyjivo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas / Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Daugiasluoksnės paraštės Pranciškaus Skorinos Biblijos egzemplioriuje / Багатошаровість маргіналій у примірнику Біблії Франциска Скорини

Olga ILJINA / Ольга ІЛЬІНА

Lesios Ukrainkos Voluinės nacionalinis universitetas / Волинський національний університет імені Лесі Українки

Kunigaikščių Radvilų pilis Olicoje kaip perspektyvus objektas istorinio ir kultūrinio draustinio kūrimui / Замок князів Радзивіллів у Олиці як перспективний об'єкт для створення історико-культурного заповідника

Sergejus TEMČINAS / Сергій ТЕМЧИНАС

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas / Інститут литовської літератури та фольклору

Čekiškojo Lucidaro 1563 metų vertimas į rusėnų kalbą: tekstologinis nuorašų įvertinimas / Руськомовний переклад 1563 року чеського Луцидарія: текстологічна оцінка списків

Svitlana BILIAJEVA / Світлана БІЛЯЄВА

Umanės Pavlo Tyčynos valstybinis pedagoginis universitetas / Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Natalija Danutė BİMBIRAITĖ / Наталя-Дануте БІМБІРАЙТЕ

Visuomeninė asociacija „Kultūros centras Ukraina-Lietuva“ / Громадське об'єднання «Культурний центр Україна-Литва»

Ukrainos ir Lietuvos istoriniai ir kultūriniai ryšiai XIV–XV a. (remiantis archeologiniais tyrimais) / Історико-культурні взаємозв'язки України-Литви XIV–XV ст. (за матеріалами археологічних досліджень)

Karolis LAURINAVIČIUS / Кароліс ЛАУРІНАВІЧЮС

Vytauto Didžiojo universitetas / Університет Вітовта Великого

From Kaunas to Kiev: why the conception of borders of Lithuania and Ukraine was not implemented 1919-1920? / Nuo Kauno iki pat Kijevo: kodėl nebuvo įgyvendinta Lietuvos ir Ukrainos sienų koncepcija 1919-1920 metais? / Від Каунаса до Києва: чому не було реалізовано концепцію кордонів Литви та України 1919-1920 років?

Jurijus MIŠČENKO / Юрій МІЩЕНКО

Kyjiwo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas / Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Classification of Greek and Latin Loanwords in Ruthenian Language XIV–XV centuries / XIV–XV a. senosios ukrainiečių kalbos graikų ir lotynų skolinių klasifikacija / Класифікація грецьких і латинських запозичень в староукраїнській мові XIV–XV ст.

Lesia KOCUR / Леся КОЦУР

Nryhorijaus Skovorodos universitetas Perejaslave / Університет Григорія Сковороди в Переяславі

Kultūros politika Lietuvos Respublikoje: 30 metų patirtis / Культурна політика в Литовській Республіці: 30 років досвіду

Viktorija MACUKA / Вікторія МАЦУКА

Mariupolio valstybinis universitetas / Маріупольський державний університет

Promo-akcijos kaip efektyvus šalių pristatymo būdas (Lietuva, Ukraina) / Промо-акції як ефективний спосіб презентації країн (Литва, Україна)

Ruslana POTAPENKO / Руслана ПОТАПЕНКО

Nryhorijaus Skovorodos universitetas Perejaslave / Університет Григорія Сковороди в Переяславі

Rusijos „minkštoji galia“ Lietuvoje: įtakos mechanizmai / «М'яка сила» Росії в Литві: механізми впливу

14:30–15:30

PIETŪS
OBID

15:30–17:15 **SESIJA 3. Ukrainos ir Lietuvos diskurso erdvės kalbinės, literatūrinės ir kultūrinės paralelės**
СЕСІЯ 3. Мовно-культурні та літературні паралелі дискурсивного простору України і Литви

Moderuoja / Модерує: **Igoris KOROLIOVAS / Ігор КОРОЛЬОВ**

Irena DARGINAVIČIENĖ / Ірена ДАРГІНАВІЧЕНЄ

Vilniaus Gedimino technikos universitetas / Вільнюський технічний університет Гедимінаса

The Multilingualism: Language and Cultural Identity / Daugiakalbystė: kalba ir kultūrinė tapatybė / Багатомовність: мовна і культурна ідентичність

Aušrelė TARANENKO / Аушрялє ТАРАНЕНКО

O. O. Potebnios kalbotyros institutas, Ukrainos nacionalinė mokslų akademija / Інститут мовознавства імені О. О. Потебні, Національна академія наук України

Lietuvių ir ukrainiečių paralelės kodifikuojant šių kalbų leksiką naujuoju laikotarpiu (nuo 1990 m.) / Литовсько-українські паралелі у кодифікуванні лексичного складу цих мов у новітній період (з 1990 р.)

Svitlana HRYCENKO / Світлана ГРИЦЕНКО

Kyjiivo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas / Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Igoris KOROLIOVAS / Ігор КОРОЛЬОВ

Kyjiivo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas / Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Aurelija GRITĖNIENĖ / Аурелія ГРІТЄНЄНЄ

Lietuvių kalbos institutas / Інститут литовської мови

Ukrainiečių rašybos 2019 veiksnys sudarant „Lietuvių-ukrainiečių kalbų žodyną“ / Фактор Українського правопису 2019 року в укладанні «Литовсько-українського словника»

Halyna PŠENIČKINA / Галина ПШЕНІЧКІНА

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas / Інститут литовської літератури та фольклору

Ukrainiečių vasaros darbų tradicinių dainų žanrinė įvairovė / Жанрове розмаїття традиційних літніх трудових пісень в Україні

Aliona SHYBA / Альона ШИБА

Černivcų nacionalinis Juričiaus Fedkovičiaus universitetas / Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

The Work of Chernivtsi Lithuanian Studies Centre During the War Time in Ukraine / Černivcų Lituanistiko centro veikla karo metų Ukrainoje / Робота Чернівецького центру литуаністики в роки війни в Україні

Dmytro SYZONOV / Дмитро СИЗОНОВ

Kyjiivo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas / Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Lietuvos spauda apie Ukrainą: kalbos žymekliai / Преса Литви про Україну: мовні маркери

Igoris KOROLIOVAS / Ігор КОРОЛЬОВ

Kyjiivo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas / Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Vilma LEONAVIČIENĖ / Вілма ЛЕОНАВІЧЕНЕ

Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademija / Академія освіти Університету Вітовта Великого

Kyjiivo Taraso Ševčenkos nacionalinio universiteto Baltistikos centro bendradarbiavimas su Vytauto Didžiojo universitetu: rezultatai ir perspektyvos / Співпраця Центру балтистики Київського національного університету імені Тараса Шевченка з Університетом Вітовта Великого: результати та перспективи

Natalija KOROLIOVA / Наталія КОРОЛЬОВА

Kyjiivo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas / Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Valentyna MYRONOVA / Валентина МИРОНОВА

Kyjiivo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas / Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Lotyniški užrašai ant monumentalių konstrukcijų kaip kultūros ir istorijos paveldo išsaugojimo ir perdavimo įrankis / Латинські написи на монументальних спорудах як інструмент збереження та трансляції культурно-історичної спадщини

17:15–18:00

**DISKUSIJA
ДИСКУСІЯ**

18:00–19:00

Vakarienė
Вечеря

PRANEŠIMŲ TEZĖS ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

Aušra MARTIŠIŪTĖ-LINARTIENĖ

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

UKRAINOS ŽENKLAI LIETUVOS KULTŪROJE

Pranešime aptariami Ukrainos ženklai Lietuvos kultūroje. Nuo lietuvių literatūros klasikos kūrinių (Vincas Krėvė "Skirgaila"), ukrainiečių autorių kūrinių vertimų į lietuvių kalbą iki spektaklių Lietuvos teatruose, literatūros kūrinių mokyklinėje programoje, Ukrainos temos šiuolaikinių lietuvių rašytojų kūriniuose.

Наталія БОНДАР

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

ЛИТОВСЬКО-УКРАЇНСЬКІ КНИЖНІ КОНТАКТИ ЧЕРЕЗ ОПТИКУ СТАРОДРУКОВАНИХ ВИДАНЬ З ФОНДІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В.І.ВЕРНАДСЬКОГО

Кожен примірник стародрукованої пам'ятки має свою особливу долю, історію друку, побутування, продажу або дарування. Іноді вона невідома взагалі, чи лише окремі епізоди. Буває, шлях книги можна детально прослідкувати впродовж кількох століть. Особливо це важливо й цікаво, коли пам'ятка має цінність через особливості друку, варіанти набору й оформлення тощо. У відділі стародруків та рідкісних видань НБУВ зберігається Євангеліє Кир.759, надруковане у Вільнюсі. Примірник не є цілісним, а зібраний із уривків чотирьох різних видань. Основну його частину складають аркуші Євангелія з сигнатурами друкарні Мамоничів (1610-1620-ті рр.), до них додано аркуші видань Євангелій без сигнатур 1600 р., 1575 р. та інакшого набору, невідомого в бібліографії. Книгознавчий і філігранологічний аналіз особливостей аркушів вказує на їх друк у Вільнюсі приблизно у 1620-1630 рр. Оскільки внаслідок виявлених особливостей примірник Євангелія Кир.759 є унікальною книжковою пам'яткою, набувають актуальності різні аспекти його дослідження, серед яких і вивчення історії його побутування упродовж століть насамперед шляхом аналізу вміщених на його сторінках провенієнцій у вигляді вкладних записів, штампів, печаток, шифрів. На його аркушах є два доволі великих записи. В них йдеться про вклад Євангелія до храму архистратига

Михайла від імені мужів «бороцьких» 1636 р. У більшому з текстів перераховано велику групу вкладників (приблизно 17 осіб), вказано, що підписав Євангеліє Андрій Єфимович Борецький «за панованя» його милості пана Станіслава Олешка. У коротшому записі зазначено також ім'я місцевого священика отця Ігнатія. Дослідження дало можливість встановити, що йдеться про волинське село Борки (зараз Камінь-Каширського району Волинської області, Україна). Датовані записи показують, що незвичний збірний примірник Євангелія було придбано й вкладено громадою до храму на Волині.

Jolanta ZABARSKAITĖ

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka

KUR DĖSIME KABLELĮ: UKRAINIETIŠKAI / LIETUVIŠKAI MAŠTANČIO DI KŪRIMAS NEGALIMAS DELSIMAS

Netolimoje perspektyvoje kalba bus vienas esminių mūsų gyvenimo valdymo veiksnių. Kalbos vaidmuo pasaulyje pasikeitė ir eksponentiškai stiprėja. Pasaulyje prasidėjo kalbos technologijų bumas, susietas su dirbtinio intelekto kūrimu ir dirbtinio intelekto praktinėmis aplikacijomis, jų integracija į duomenų analitiką ir valdymą, su kibersaugumu ir informacijos karais, su šiuolaikinių kompetencijų įgijimu visose srityse, nuo madų iki inovacijų vadybos, su 4.0 daiktų internetu, giliuoju mokymusi, neurotinklais ir t. t. Šie pasaulio pokyčiai yra kalbiniai pokyčiai, nes pasaulis, kuriame gyvename, yra arba skaitmeninis (internetinis menas, kriptovaliutos etc.), arba fizinis. Fizinis pasaulis yra beveik visas skaitmenizuotas (įvairios platformos, didieji duomenys, medijų turinys), net biologinis pasaulis taip pat sparčiai skaitmenizuojamas (fiziologinius žmogaus parametrus fiksuojantys prietaisai, kaupiantys duomenis internete). Su daiktų interneto atėjimu fizinės tikrovės, neturinčios skaitmeninio atitikmens, apskritai nebeliks. Mokslininkams ir inžinieriams buvo suformuluotas uždavinys suimituoti žmogaus smegenis, gebančias suprasti ir generuoti kalbą. Atsirado kompiuterinė neurolingvistika. Mašinas pavyko išmokyti mąstyti, suprasti mūsų norus, išreikštus kalba, ir savo mintis mums pateikti taip pat mūsų, žmonių, kalba. Turbūt mažai rasime žmonių, kurie nesinaudoja „ChatGPT“. Mes džiaugiamės, kad jis (o gal ji?) neblogai kalba lietuviškai ir ukrainietiška. Bet ar viskas čia gerai? Paprastai sakant, kalbą suprantame, nes mūsų smegenys aktyvuoja sąvokų ryšius. Baziniai ryšiai yra nekintantys, bet socialiniai ir kultūriniai ryšiai tarp sąvokų nuolat kinta. Pavyzdžiui, pasikeitė sąvokos karas ryšiai su kitomis sąvokomis tada, kai prasidėjo Ukrainos tragedija. Rašistai ir orkai, haimarsai ir bairaktarai, šlovė Ukrainai ir vokiečių divizija – viskas įeina į karo

sampratą čia ir dabar išgyvenamu tragišku laiku. Juos suaktyvina mūsų smegenys. DI, gaudamas informaciją iš tikrovės, pagal sudėtingus algoritmus aktualizuoja konkrečius ryšius ir sukuria konkrečios informacijos pluoštą. Informaciją sugeneruoja ir iškoduoja semantiniai ryšiai, sujungti į semantinius tinklus, ir vadinamieji žinių grafai – tikrovės faktų sąsajos, atsiradusios iš istorijos, kultūros ir gyvenimo būdo. Pavyzdžiui, *Holivudas* visada turės ryšį su *kinu*, o *lambordžinis* – su *prabanga*, *lietuvis* su *šaltibarščiais* ir *krepšiniu*, *ukrainietis* (lietuvio sąmonėje) su *didvyriu*, *baltistika* su *Anatolijumi Nepokupnu*, o *senosios Europos istorija* – su Marijos Gimbutienės *Deive Motina*. Va čia jau prasideda ir lietuvių kalbai ir lietuviškam mąstymui, ir ukrainiečių kalbai ir ukrainietiškam mąstymui svarbūs dalykai. Pranešime analizuojama antro lygio (kalbančio įvairiomis kalbomis) dirbtinio intelekto santykis su nacionaliniu pasaulėvaizdžiu ir pasaulėvoka. Tai aktualu kiekvienai nacionalinei bendruomenei, tarp jų ukrainiečiams ir lietuviams.

Ігор ВИННИЧЕНКО

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут досліджень діаспори

ЛИТОВЦІ В ІСТОРИЧНОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ: ПОСТАТІ

Висвітлюється зв'язок з Україною державних, політичних, громадських та релігійних діячів, очільників національного руху, науковців, педагогів, лікарів, просвітян, письменників, поетів, мистців, архітектів, інженерів, підприємців, винахідників, військовиків, спортсменів, подорожників, фінансистів та меценатів литовського роду. Внесок багатьох із них у розвій української науки і культури, освіти і підприємництва, інших царин діяльності, державного та громадського життя і до сьогодні, на жаль, належно не поцінований і не пошанований. Чого лише варта постать засновника геохімії, біогеохімії та радіогеології, вчень про біосферу, ноосферу, космізм, одного з засновників та першого Голови-президента Української Академії наук та Національної бібліотеки Української Держави (тепер – Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського) Володимира Вернадського (1863-1945), який походив з давнього литовського роду Верна (Verna).

Завважено, що упродовж 10 років Інститутом досліджень діаспори (Київ) та співробітниками катедри країнознавства та туризму Київського національного університету імені Тараса Шевченка провадиться пошукова робота, що має на меті результуватись в Енциклопедичному довіднику

«Литовці в Україні» (про нього йшлося на першій конференції «Україна – Литва: історичні, мовно-культурні та туристські паралелі»).

Rimantas BALSYS

Klaipėdos universitetas

KAI KURIOS UKRAINIEČIŲ IR LIETUVIŲ LAIDOTUVIŲ PAPROČIŲ PARALELĖS

Moldovos Respublikos teritorijoje gyvenantys ukrainiečiai ir XX a. laikėsi tradicijos laidojant mirusįjį per dar neužkastą duobę, kurioje jau paguldytas mirusysis, perduoti dvi bet kokios spalvos vištas duobkasiams. Šią apeigą privalo atlikti moterys – mirusiojo giminaitės. XX a. šios apeigos paskirtis aiškinama taip: „...kai ateis pasaulio pabaiga ir visus mirusiuosius pakvies į Paskutinę teismą, vištos turės nukapstyti nuo kapo žemes“. Dėl to prieš paduodant vištoms švariai nuplaunamos ir atrišamos iki tol supančiotos kojos. Dar vienas griežtas reikalavimas – vištų negalima pakeisti jokių kitų paukščių ar gyvulių, tik žuvimis. Tiesa, XX a. jau nebežinoma kodėl ši (tiksliau – tokia) išimtis gali būti taikoma. Panašus paprotys žinomas ir Karpatų-Bukovinos regiono ukrainiečiams. Laidotuvių metu vištą duoda tam, kuris mirusįjį perkeliant į karstą laikė jį už galvos, arba duobkasiui. Tikima, kad višta turėtų mirusiajam nurodyti / apvalyti kelią į aną pasaulį. Pranešime analizuojamos šio unikalaus papročio sąsajos su Lietuvoje XVII-XX a. pradžioje užrašytais laidotuvių papročiais.

Ірина ГУЦУЛЯК

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

АНАТОЛІЙ ДОБРЯНСЬКИЙ: ЩЕ ОДНЕ ІМ'Я СЕРЕД ПЕРЕКЛАДАЧІВ З ЛИТОВСЬКОЇ МОВИ

Серед перекладачів литовської поезії українською мовою чимало імен, як-от: В. Бичко, Д. Білоус, П. Воронько, Д. Давидюк, Л. Забашта, В. Забаштанський, П. Засенко, В. Коломієць, Р. Лубківський, П. Мовчан, Д. Павличко, О. Сенатович, М. Сингаївський, Д. Чередниченко та ін. На жаль, у цьому переліку немає імені Анатолія Миколайовича Добрянського (1935–2003) – унікальної і непересічної особистості, «культурного героя-просвітителя» (за словами І. Кейван) у Чернівцях. Його наукова, освітня, літературно-мистецька діяльність були пов'язані зокрема з литовською культурою. Відоме захоплення А. Добрянського музикою та картинами Мікалоюса Константінаса Чюрльоніса

(у фонотеці збереглося чимало платівок з творами Чюрльоніса). Свого часу Анатолій Миколайович читав спецкурс про цього литовського композитора й художника студентам філологічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. В особистій бібліотеці А. Добрянського ми зафіксували 25 поетичних збірок різних авторів різного часу в перекладі українською та російською мовами з позначками, які свідчать про уважне прочитання й подальше цитування віршованих рядків. Українською мовою А. Добрянський переклав народну пісню «Арпунеліс» в обробці Стасіса Шімкуса й зробив це майстерно. Тут відображено мовну особистість Добрянського-перекладача, що сам вирішив, які потенційні можливості української мови треба втілити в перекладі. Він зберіг жанрову особливість твору, не порушив загального змісту народної пісні, проте вдався до лексико-культурних трансформацій, які дозволили явищам іншої лінгвокультури набути форми, доступної українському читачеві.

Rimantas ŠLIUŽINSKAS

Lietuvos muzikos ir teatro akademija

LIETUVIŲ IR UKRAINIEČIŲ FOLKLORINIO ROMANSO PERTEIKIMO YPATYBĖS ŠIŲ DIENŲ KARO KONTEKSTE

Lietuvoje ir gretimose slavų šalyse XX amžiaus pradžioje (o gal ir anksčiau) paplitę folkloriniai nerašytinės tradicijos romansai bei jų kilmės ir raidos niuansai yra vertinami įvairiai. XX amžiaus vidurio ir antrosios pusės laikotarpiu jie dažnu atveju buvo ignoruojami, neskatinami fiksuoti folklorinėse ekspedicijose. Motyvai – vėlyva kilmė, galimai literatūriniai, tolimi nuo vietinių folkloro tradicijų tekstai ir melodijos. Tik XXI amžiaus pradžioje buvo susivokta, jog tai yra taip pat vertinga sudėtinė etnokultūrinio paveldo dalis, verta fiksuoti, saugoti ir tyrinėti. Tiek žiaurios meilės, tiek lyrinio pobūdžio tekstų romansai tuo metu dar tebegyvavo vietinėse mūsų krašto folklorinio gyvenimo tradicijose. Juos imta skubiai užrašinėti ir publikuoti. Bene žymiausias Lietuvoje išleistas tokių romanų rinkinys – Z. Kelmickaitės parengtas dainynas „Aš iš meilės gavau džiovą“ (Vilnius: Baltos lankos, 2000). Ukrainos folkloristai taip pat skiria nemažą dėmesio ne tik senųjų autentinių apeiginių bei lyrinio pobūdžio dainų fiksavimui bei sklaidai folkloro ansamblių programose – čia intensyviai fiksuojama ir dar gyva folklorinių romanų tradicija. Su reikiamu vizualiniu bei muzikinės interpretacijos kontekstu kuriami netgi ir įtaigūs romanų video klipai. Remiantis pirmine autentinių pateikėjų informacija tokia romanų sklaidos forma yra grindžiama moksliniais faktais ir yra labai populiari ne tik

senosios kartos dainininkų, bet ir jaunimo gretose. Kuo visa tai yra ypatinga šių dienų karo kontekste – telieka intriga, kuri bus atskleista pranešimo šioje konferencijoje metu.

Наталія ШЕРТВИТЕНЄ

Голова Громади українців міста Вільнюс

АКТУАЛЬНІСТЬ ІДЕЙ МЕЛЕТІЯ СМОТРИЦЬКОГО

Мелетій Смотрицький продовжує залишатися для нас, українців, погано прочитаною і малозрозумілою фігурою. На це є різні причини. І далі чимало людей продовжують перебувати в полоні конфесійних і соціальних стереотипів в оцінці минувшини. По-перше, в його особі бачимо людину, чітко зорієнтовану на просвітницьку діяльність. Далеко не останню роль відіграло те, що він народився в Острозі, де існувала перша в Східній Європі слов'яно-греколатинська академія й була видана перша повна Біблія старослов'янською мовою, де, зрештою, існувала благодатна просвітницька атмосфера. Тому в своїх творах М. Смотрицький неодноразово акцентував увагу на необхідності відкриття шкіл, ґрунтовної освіти священнослужителів, підготовки релігійноповчальної літератури, зокрема «Катехізисів», тощо. По-друге, М. Смотрицький публічно озвучив ідею створення української національної церкви. Це мала бути незалежна (автокефальна) церква на чолі з патріархом, котра б привела до конфесійної єдності України-Русі, об'єднавши православних і прихильників унії. Ця церква, зберігаючи східнохристиянські традиції, мала б дистанціюватися від православних церков Сходу, які переживали кризу, і зблизитися з католицьким Заходом. Реально це була програма культурної інтеграції України із Західною Європою. При цьому Україна мала зберегти своє культурне обличчя. Якби проєкт Українського патріархату став реальністю, наша історія та й загалом історія Східної й Центральної Європи була б інакшою. По-третє, М. Смотрицький своєю «Граматиною...» зробив чимало для розвитку мовознавства в слов'янських народів.

Олена РОМАНЕНКО

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

У РОЗЛОМІ ЧАСУ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЛИТОВСЬКИЙ РОМАН ТРАВМИ

Художні візуалізації травматичного досвіду в українській та литовській прозі мають спільні та відмінні акценти. Доповідь буде присвячена аналізу особливостей вербалізації травматичного досвіду у прозі українських (Артем Чех, Сергій Жадан, Оксана Забужко, Юрія Винничук) та литовських (Юргі Віле, Ліна Ітагікі, Річардас Гавяліс, Альвідас Шляпікас) прозаїків. Роман травми в Україні і Литві презентує читачу унікальний досвід персонажів, які опинилися у вирі драматичних подій і долають травматичний досвід через віднаходження власної ідентичності, переживання екзистенційних криз і повернення до етичних та естетичних цінностей. Окремо у доповіді буде акцентовано жанрові особливості роману травми.

Veronija MARTYNIUK / Веронія МАРТИНІУК

Chernivtsi Higher Commercial School of State University of Trade and Economics

Viktorija MARKEVIČIENĖ / Вікторія МАРКЯВІЧЕНЕ

Kaunas Santara Gymnasium

EDUCATIONAL MODELS OF LITHUANIA-UKRAINE INTERCULTURAL COMMUNICATION

The topic is related to the problem of intercultural communication in the sphere of education. The authors consider the role of Lithuania-Ukraine school partnership now and then. The focus of attention is on the development of students' socio-cultural communication based on the common European values and principles. Innovative educational models to promote fruitful relationships between Lithuanian and Ukrainian students are presented. The authors are going to introduce some practical examples to the methods of intercultural paradigm's creating. The parallels of cultural models accepting will be described. As well some psychological sensitivities of the time of war will be included and explained. The authors make an attempt to underline the importance of mutual understanding and support between the peoples of Lithuania and Ukraine especially in education. Their idea is to send emotional appeals to persuade, motivate, and connect with Lithuania-Ukraine educational audience.

Tomasz BLASZCZAK

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, Vytauto Didžiojo universitetas

UKRAINA IR UKRAINIEČIAI ZIGMO TOLIUŠIO ATSIMINIMOSE

Zigmas Toliušis (1889-1971) teisininkas, advokatas, politikas, lietuvių atgimimo veikėjas, kelis savo gyvenimo metus praleido Ukrainoje. Kilęs iš Jurbarko apylinkių 1912 m. baigus studijas Sankt-Peterburgo universiteto Teisės fakultete nerado darbo Lietuvoje, ir paklausęs tuometinio Kyjivo Teismo rūmų pirmininko Aleksandro Meisnerio patarimo, persikėlė į Kyjivą. Z. Toliušis beveik dešimtmečiui susijęs savo gyvenimą su Ukraina, dirbo Kijevo ir Poltavos teismo įstaigose. Rusijos ir Ukrainos revoliucijos iškelti neramumai paskatino apsisprendimą grįžti į Lietuvą, bet kelionę į gimtąjį kraštą užtrūko net iki 1921 m. pavasario. Bandymą evakuotis iš Odesos sustabdė dēmėtąją šiltinę, kuria susirgus pernelyg daug laiko Z. Toliušis praleido ligoninėje ir nespėjo į paskutinį laivą, plaukiantį Konstantinopolin. Kelias į Lietuvą vedė per Maskvą, kur 1920 m. pradėjo dirbti Lietuvos valstybės atstovybė. Iš Sovietų Rusijos sostinės Z. Toliušiu teko dar kartą aplankyti Ukrainą, šįkart jau atliekantį Sovietų Ukrainos sostinės funkciją Charkivą, kurioje teko jam eiti nepaprastuoju įgaliotiniu Ukrainoje, kuris rūpinosi lietuvių karo pabėgėlių grąžinimu į tėvynę. Atlikus savo misiją, 1921 m. Toliušis grįžo į Lietuvą vertėsi advokato praktiką ir aktyviai įsitraukė į politinę veiklą Valstiečių liaudininkų sąjungos gretose. Visą savo gyvenimą Z. Toliušis daug rašė, bendradarbiavo spaudoje, jau prasidėjus Lietuvos okupacijoms pradėjo rašyti savo atsiminimus, kurias tobulino iki pat gyvenimo pabaigos. Z. Toliušis paliko gausų rankraštinių archyvą, kurio iki šiol tik nedidelė dalis yra publikuota. Tą spragą šiuo momentu yra bandoma užpildyti Lietuvos Nacionalinės Bibliotekoje, kur vykdomas projektas skirtas atsiminimų leidybai.

Dalia Marija STANCIENĖ

Klaipėdos universitetas

LIETUVOS BRASTOS BAŽNYTINĖ UNIJA XXI AMŽIAUS KONTEKSTE

Vakarų kultūros įtakoje Abiejų Tautų Respublikoje (Lenkijos karalystė ir Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė, Liublino unija, 1569) brendo idėja apie katalikų ir stačiatikių Bažnyčių uniją. Unikali Vakarų lotyniškosios kultūros ir Rytų apeigų sąveika formavo ne tik naujas graikų apeigų katalikų tradicijas, bet, taip pat, tapo

išskirtiniu veiksmu formuojančiu tautinę savimonę. 1596 m. spalio 9 d. Lietuvos Brastoje Šv. Mikalojaus cerkvėje Kijevo metropolitas Mykolas Rahoza iškilmingai paskelbė unijos aktą, ratifikuojantį sąjungą tarp Katalikų Bažnyčios ir stačiatikių Kijevo metropolijos. Taip buvo įkurta Unitų Bažnyčia, kuri nuo XVIII a. vadinama graikų apeigų Katalikų Bažnyčia. Politiniai įvykiai, susiję su Abiejų Tautų Respublikos teritorijos padalijimu, tapo lemtingi Unitų Bažnyčios egzistavimui. Rusijai atitekusiose teritorijose Unitų Bažnyčia pradėta naikinti ir 1839 m. vasario 12 Polocko bažnytniame Susirinkime Unitų Bažnyčia buvo prijungta prie Rusijos Stačiatikių Bažnyčios. Tokiu būdu Rusijos imperijoje Unitų Bažnyčios nebeliko. Austrijos imperijoje Unitų Bažnyčiai buvo sudarytos palankesnės sąlygos. 1807 m. Kijevo metropolijos dalyje buvo įkurta atskira Galicijos metropolija. Galicijoje pradėjo augti visuomeninis graikų apeigų Katalikų Bažnyčios vaidmuo, prisidėjęs prie unitų tautinio atgimimo t. y. prie Užkarpatės ukrainiečių savimonės susiformavimo. 1939 m. Rytų Galiciją užėmė SSRS ir prijungė prie Ukrainos SSR, uždraudama Unitų Bažnyčios veiklą. 1946 m. Lvove Soboras paskelbė Brastos Bažnytinės Unijos likvidavimą ir Graikų apeigų Katalikų Bažnyčios sujungimą su Rusijos Stačiatikių Bažnyčia. Dalis unitų praktikavo pogrindyje ir, tik prasidėjus 1987 m. Perestroikai, jie paskelbė, kad išeina iš pogrindžio. Tačiau tik 1989 m. valdžia sutiko pripažinti Ukrainos Graikų apeigų Katalikų Bažnyčią. 1990 m. Romoje įvyko Ukrainos graikų apeigų katalikų vyskupų iš viso pasaulio bažnytnis susirinkimas – pirmas po Bažnyčios uždraudimo.

Ірина ПЕТРЕНКО

Полтавський університет економіки і торгівлі

БИТВА НА РІЧЦІ ВОРСКЛА 1399 РОКУ В ДОСЛІДЖЕННЯХ ПОЛТАВСЬКОЇ ІСТОРИКИНІ ВІРИ ЖУК (1928-2008)

В студії проаналізовано внесок відомої вченої-історикині Віри Жук у дослідження битви на Ворсклі 1399 року, показано роль ученої у локалізації, з'ясуванні етапів, ходу бойових дій та наслідків. Виявлено, що Вірою Жук було підготовлено понад 10 студій, присвячених битві на Ворсклі 1399 року. В більшості історичних видань та підручників, особливо радянської доби, ця битва, яка мала доленосне значення для багатьох європейських народів, згадувалася лише кількома рядками. У даному дослідженні доведено, що історикиня Віра Жук поглибила вже наявні відомості про битву на Ворсклі 1399 року. Зокрема, вчена, залучивши різні типи джерел висловила обґрунтовані

припущення щодо локалізації битви, розміщення армій противників, виокремила її етапи: перший – біля урочища Побиванка, генеральний бій – в районі сіл Мала Рублівка, Дем'янівка, Лихачівка, Деревки, завершаючий (остаточний розгром армії князя Вітовта) – біля Більської фортеці і с. Більськ, описала місце і хід генеральної битви та наслідки поразки князя Вітовта. Віра Жук проаналізувала ряд місцевих топонімів і пов'язала їх походження із битвою на Ворсклі 1399 року.

Оксана НІКА

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

БАГАТОШАРОВІСТЬ МАРГІНАЛІЙ У ПРИМІРНИКУ БІБЛІЇ ФРАНЦИСКА СКОРИНИ

Розкривається поширення і використання «Біблії руської» Франциска Скорини на прикладі вивчення маргіналій у примірнику, який нині зберігається в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського (Київ, Україна). Проаналізовано багат шаровість маргінальних записів 16-19 століть, що здійснені різними мовами (латиною/польською і «руською» мовами, інтерлінеарні написи). Вони дають підстави визначити соціальне середовище та особливості використання збірника, питання вибору і мовну складову рукописних глос.

Ольга ІЛЬІНА

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ЗАМОК КНЯЗІВ РАДЗИВІЛІВ У ОЛИЦІ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ ОБ'ЄКТ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ІСТОРИКО- КУЛЬТУРНОГО ЗАПОВІДНИКА

Ефективне збереження, відновлення та відповідне використання об'єктів, розташованих в межах історичного поселення Олика, потребує наукового і фахового вивчення, популяризації спадщини та інформування місцевої громади про історико-культурну спадщину. У Олиці існує ряд проблем, які не дозволяють повною мірою реалізувати потужний потенціал історико-архітектурної спадщини, адаптувати визначні пам'ятки та об'єкти до потреб суспільного і культурного життя, ефективно використовувати туристичний

потенціал. Головним завданням раціонального використання та оптимізації функціонування історико-архітектурного середовища містечка, на нашу думку, є створення державного історико-культурного заповідника «Олика» як спеціальної законодавчо визначеної території, що охоплює ансамблі й комплекси пам'яток історії та культури та має виняткову історичну, наукову й культурну цінність.

Сергій ТЕМЧИНАС

Інститут литовської літератури та фольклору

РУСЬКОМОВНИЙ ПЕРЕКЛАД 1563 РОКУ ЧЕСЬКОГО ЛУЦИДАРІЯ: ТЕКСТОЛОГІЧНА ОЦІНКА СПИСКІВ

Чеський друкований Луцидарій, який складається з питань учня та відповідей вчителя про світ та людину, перекладався на руську (староукраїнську та старобілоруську) мову тричі: 1) найбільш ранній переклад, виконаний близько середини XVI ст., відомий у єдиному списку; 2) переклад 1563 року – у двох; 3) пізніший переклад 1636 року – у дев'яти. Їхня цінність полягає не тільки в тому, що чеські видання відповідного часу до нас не дійшли. Так, кириличні переклади, що збереглися, є їх єдиним текстовим відображенням. Вони також дозволяють краще оцінити чеський внесок у руськомовну рукописну традицію, яка досі не повністю оцінена (значна кількість руськомовних перекладів чеських оригіналів донині не введена в науковий обіг). У доповіді представлено порівняльну текстологічну оцінку обох списків перекладу 1563 року (старший список датується кінцем XVI ст., а молодший – першою половиною XVII ст., обидва списки нещодавно опубліковані), що доповнює виконану раніше оцінку збереження в них первісної структури та складу текстів цього перекладу: у кожному списку наявні значні текстові пропуски (22 запитання та відповіді в одному списку та 27 запитань та відповідей – в іншому). Проте тексти обох рукописів дозволяють оцінити текстологічну збереженість перекладу 1563 року: молодший список відображає текстологічну корупцію набагато більшою мірою, ніж старший (хоча в рукописній традиції нерідко буває й інакше).

Світлана БІЛЯЄВА

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Наталя-Дануте БІМБІРАЙТЄ

Громадське об'єднання «Культурний центр Україна-Литва»

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ УКРАЇНИ-ЛИТВИ XIV–XV СТ. (ЗА МАТЕРІАЛАМИ АРХЕОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ)

Історико-культурні взаємозв'язки України та Литви отримали особливого значення за часів Великого литовського князя Вітовта наприкінці XIV – першій чверті XV ст., що підтверджують матеріали археологічних досліджень пам'яток Північного Причорномор'я. Створення низки фортець на стратегічно важливих місцях оборонного значення, переправах, торгово-економічних шляхах відігравали важливу роль у процесах інтеграції культур, синкретичній культурі Східноєвропейського простору. Яскравим свідомством цього є матеріали фортеці Тягинь Низового Дніпра Херсонщини. Вона належить до кам'яних фортець замкового типу, має спільні риси із конструкціями інших фортець ВКЛ. У її будівельних комплексах знайдено плиту з геральдиком литовського походження, а також архітектурні деталі із декором східної сельджуцької культури. Речовий комплекс фортеці відбиває особливості військового спорядження литовського воїна (арбалетні болти), особливості аксесуарів побуту (накладки на шкіряні торби), зброю характерну для раннього етапу європейського озброєння (бомбарда, гарматне ядро), чисельні побутові речі, широко відомі в Східноєвропейському ареалі. Унікальною знахідкою є залізна булава зі свинцевим начинням, яка була і зброєю, і ознакою влади в Україні та Литві. Масові знахідки керамічного та скляного посуду, а також монет відбивають контакти з Кримом, Генуезькими колоніями. Простежуються торгово-економічні контакти з Польщею, про що свідчать знахідки монет польського короля Варненчика. Ознаки спільних історико-культурних контактів простежуються і на інших пунктах фортифікацій Вітовта.

Karolis LAURINAVIČIUS

Vytauto Didžiojo universitetas

Кароліс ЛАУРІНАВІЧІУС

Університет Вітовта Великого

FROM KAUNAS TO KIEV: WHY THE CONCEPTION OF BORDERS OF LITHUANIA AND UKRAINE WAS NOT IMPLEMENTED 1919-1920?

1918 On February 16, the politicians of the restored Republic of Lithuania drew the state borders according to the ethnographic principle. In this case drawn borders of the Lithuania state were to have common borders with Ukraine state. The purpose of this presentation is to answer the question why the conception of Lithuanian-Ukrainian borders was not implemented in 1919-1920?

Yuriy MISHCHENKO

Taras Shevchenko National University of Kyiv

CLASSIFICATION OF GREEK AND LATIN LOANWORDS IN RUTHENIAN LANGUAGE XIV–XV CENTURIES

Ruthenian as an official language of the Grand Duchy of Lithuania and the Principality of Moldavia in the XIV–XV century represented mostly in secular documentation (charters), correspondence, and very often in canonic books (V. Nimchuk). Like other languages in Europe, Ruthenian was under the constant influence of two Classical languages, associated with the East and West Christian Church – Greek and Latine. The method of classification of Latine and Greek loanwords according to the criteria of immediacy-indirectness and inheritance-acquisition was applied by A. Hreś in the study of L. Zyzania's Lexis (1596). This approach based on etymology is used to documents of early Ruthenian from south lands of the Grand Duchy of Lithuania and from Moldavia as well. We can identify several "routes-chains" with intermediary languages, through which lexemes from Latin or Ancient (or Middle) Greek entered the Ruthenian texts. Even though Old East Slavic borrowed the Church and literary's lexicon mostly from Byzantine (Middle) Greek just in XI–XII century, it was proved that Greekisms and Latinisms were both inherited from OES to Ruthenian language and borrowed in the 14th and 15th centuries as well. Loanwords from Classical languages were borrowed directly and through one, two, or three intermediary languages. Talking about new borrowings most productive chains were: Ancient Greek – Latin – Old Czech – Old

Polish – Ruthenian (*аксамитъ, анатема*), Latin – Old Czech – Old Polish – Ruthenian (*квитанця, короуна*), and Middle Greek – Old Romanian – Ruthenian (*даскал*). The names of the Latin months were inherited from the previous period (Latin – Middle Greek – (Old Slavonic) – Old East Slavic). The minority lexemes came into the Ruthenian written sources most likely directly from the Middle Greek (*паракліс, графія*) and new Latin (*пенный*) in the XIV-XV centuries. Analysis of the distribution of lexical thematic groups in these “chains” is a perspective way of research.

1. Грэсь А. Лексічныя запазычанні (крытэрыі паходжання) у «Лексісе» Лаўурэнція Зізанія *Białorusystyka białostocka*. Беласток, том 4, 2012, 355-365.
2. Етимологічний словник української мови: В 7 т. Т.1: А–Г / Ред. кол.: О. С. Мельничук (гол. ред.), І. К. Білодід, В. Т. Коломієць, О. Б. Ткаченко. АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ: Наукова думка, 1982. 632 с.
3. Німчук В. Четвя 1489 року в контексті сучасної україністики. *Українська мова*. № 4 (52), 2014, 12-31. № 1 (53), 2015, 3-35.
4. Пономарів О. Грецизми в українській мові. В кн.: *Записки Історико-філологічного товариства Андрія Білецького*. Київське наукове історико-філологічне т-во Андрія Білецького; редкол.: Клименко Н.Ф., Мазараті С.М., Пономарів О.Д. [та ін]. Київ, 1997. Вип.1, 21-27.
5. ССУМ – Словник староукраїнської мови XIV–XV ст.: у 2 т. / [редкол.: Л. Л. Гумецька (голова) та ін.]. Київ: Наукова думка, 1977. Т. 1. 632 с.; 1978. Т. 2. 592 с.
- Stang, Chr. S.: *Die westrussische Kanzleisprache des Grossfürstentums Litauen*. I Kommissjon hos Jacob Dybwad, Oslo 1935.

Леся КОЦУР

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

КУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА В ЛИТОВСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ: 30 РОКІВ ДОСВІДУ

У статті розглянуто особливості формування та утвердження культурної політики в Литві упродовж 1990-2020 років. Насамперед звернуто увагу, що культурна політика формувалася під кутом зору зміцнення національної ідентичності; захисту етнічної культури; утвердження регіональної культурної політики та в контексті розвитку культурних креативних індустрій. Схарактеризовано інституційний механізм реалізації культурної політики та її пріоритетність в системі загальнонаціональної політики Литви.

ПРОМО-АКЦІЇ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ СПОСІБ ПРЕЗЕНТАЦІЇ КРАЇН (ЛИТВА, УКРАЇНА)

Промо-акції – це ефективний спосіб презентувати країну та привернути увагу туристів. Проведемо туристичні паралелі: Литва - Україна. Литва приваблює безліч туристів як із сусідніх країн, так і з усього світу. Литва також залежить від довколишніх ринків, щоб бути привабливою для віддалених туристичних ринків. Грамотний маркетинговий супровід промо-акції сприяє збільшенню прибутку та оптимізації. Значний вплив на це мають і спільні дії країн Балтії. Часто туристи, особливо з далеких ринків, за одну поїздку відвідують не одну, а всі три країни Балтії, тому дуже важливо створити загальний образ регіону, розділити обов'язки за участю у міжнародних виставках, бізнес у відрядженнях. Країни разом вкладають гроші в просування та рекламні матеріали, визнавши, що для більшої ефективності необхідно поєднувати зусилля. У Литві вже стартувала рекламна кампанія, де Вільнюс було представлено як "Європейська точка G". Основна ідея запущеної онлайн-реклами Go Vilnius полягала в тому, що Вільнюс – це відкрита європейська скарбниця, знайти яку – одне задоволення. Зробити Україну привабливішою для іноземних туристів можуть допомогти проморолики. Такий підхід може спрацювати, проте для цього відео слід розміщувати на професійних каналах або тревел-каналах. Популяризації України сприяє й світовий кінематограф, яскравим прикладом чого є серіал "Чорнобиль". Важливим для розвитку українського туризму є презентація регіональних проєктів, які можуть бути цікавими для інвесторів. Йдеться про "туристичні магніти", або формат великої реставрації, коли є великі історичні об'єкти чи місця для туристичних об'єктів, які можуть зацікавити інвесторів. На сьогодні це – реально працюючий кейс. Перелік "туристичних магнітів" створюється за участі регіональної влади. При цьому інфраструктурно ці локації повинні відповідати європейським стандартам. Державне агентство з розвитку туризму робить усе, щоб промотувати Україну.

Руслана ПОТАПЕНКО

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

«М'ЯКА СИЛА» РОСІЇ В ЛИТВИ: МЕХАНІЗМИ ВПЛИВУ

На сучасному етапі історичного розвитку Україна переживає складний період відстоювання власної незалежності в умовах російської військової агресії. Литва є тим політичним партнером, котрий виявив всебічну підтримку Україні. Проте, важливо постійно наголошувати, що стосовно Литви РФ також має свій «стратегічний інтерес». Який вона реалізує за допомогою «м'якої сили». Контент пропонованого дослідження полягає у висвітленні ряду важливих питань пов'язаних з цілеспрямованим застосуванням росією «м'якої сили» на пострадянському просторі; спроба визначити інструменти та напрямки її впровадження; з'ясувати конкретні заходи впровадження цієї сили на території Литви в інтересах безпеки.

Irena DARGINAVIČIENĖ

Vilnius Gediminas Technical University

THE MULTILINGUALISM: LANGUAGE AND CULTURAL IDENTITY

Multilingualism is frequently related to globalization which is generally understood as openness that actualizes itself through various relationships occurring in a variety of areas. These relationships cover open flow of information, technology and innovation, exchange in goods and products, easier access to talents and new cultures, education, travelling, etc. The experience of multilingualism can be different across cultures. It may be voiced as the wish which communicates a total support to becoming a multilingual and gaining a gateway to the global world. It may also take the opposite trend and show a total disregard to other languages and cultures. However, today the tendency which recognizes that there are more advantages than disadvantages in becoming a multilingual person is being advocated by the larger society. Multilingualism can acquire different dimensions from the age of acquisition the second-third-etc. language and language proficiency, to the use of spoken languages in the community, the social status of spoken languages and cultural identity, development of cognition, etc. Specifically, the discussion centers on the question which considers the role of being a multilingual on the development of cultural identity and the relationship between multilingualism and cultural identity. Multilinguals can use the languages they speak to understand and appreciate other

cultures. Researchers agree that the use of other languages by multilinguals can influence the development of their personalities. The attitude of multilinguals to spoken languages can model their understanding of cultural values, shape their personality, and guide cultural identity.

Aušrelė TARANENKO

O. O. Potebnios kalbotyros institutas, Ukrainos nacionalinė mokslų akademija

LIETUVIŲ IR UKRAINIEČIŲ PARALELĖS KODIFIKUOJANT ŠIŲ KALBŲ LEKSIKĄ NAUJUOJU LAIKOTARPIU (NUO 1990 M.)

Per pastaruosius kelis dešimtmečius lietuvių ir ukrainiečių kalbose, kaip ir kitose šiuolaikinėse Europos kalbose, suaktyvėjo naujų žodžių kūrimo procesas, kuris siejamas su socialinio-ekonominio, politinio ir kultūrinio gyvenimo pokyčiais. Integracijos procesas ir su juo susiję pokyčiai sąlygoja naujų terminų, kuriems reikėtų ieškoti atitikmenų, atsiradimą. Tai politinė, kalbinė ir profesinė užduotis, kurios sprendimui daugeliui kalbų sukurti terminų centrai ar panašios institucijos. Europoje aptinkami du terminų kūrimo modeliai: į vakarus nuo vokiškai kalbančių šalių vyrauja lotyniškais ir graikiškais pagrindais pagrįsti terminai. Vokiškai kalbančiose šalyse ir į rytus nuo jų esančiose Vidurio Europos šalyse vyrauja nacionalinės terminijos kūrimo tendencija. Rytų Europos šalyse taip pat pastebima tendencija pritaikyti terminus kartu su šiuolaikinio gyvenimo reiškiniiais. Lietuvių kalboje aiškiai vyrauja tendencija kurti savus terminus. Kadangi gyvenime reikia vis daugiau naujų žodžių naujai realybei žymėti, kalbininkai turi greitai reaguoti į gyvenimo diktuojamus poreikius. Kad žodį priimtų kalbėtojai, jis turi remtis kalboje jau egzistuojančia žodžių darybos tradicija. Tam reikia ištirti esamus žodžių darybos modelius. Pranešime atsekami ir lyginami metodai, kuriais lietuvių ir ukrainiečių kalbininkai susitvarko su naujų skolinių antplūdžiu, kuris tiesiogine prasme plūstelėjo į lietuvių ir ukrainiečių kalbas kartu su naujomis technologijomis, socialiniais ryšiais, darbo ir kita migracija ir kt. Buvo labai įdomu atsekti aktualius lietuvių ir ukrainiečių kalbų procesus ir rasti bendras tendencijas bei skirtumus.

Світлана ГРИЦЕНКО

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Ігор КОРОЛЬОВ

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Аурелія ГРИТЕНЕНЕ

Інститут литовської мови

ФАКТОР УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПИСУ 2019 РОКУ В УКЛАДАННІ «ЛИТОВСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО СЛОВНИКА»

У кінці ХХ – на початку ХХІ століть простежується активізація українсько-литовських відносин не тільки в політичній та економічній сферах, але й у культурній і академічній. У багатосторонніх міждержавних литовсько-українських відносинах існує певна лакуна, пов'язана з відсутністю лексикографічних джерел, зокрема перекладних словників, необхідних передусім для підготовки майбутніх фахівців, орієнтованих на взаємовигідну багатовекторну співпрацю між Литвою та Україною. Перекладний «Литовсько-український словник» є першою працею такого типу у світовій лексикографічній практиці, що зумовлює його актуальність, пов'язану з активізацією широкої взаємодії України і Литви, зокрема в соціогуманітарній площині (Pacholok, Koroliovas, Gritėnienė, 2021). За останні 30 років в Україні та Литві були підготовлені та опубліковані два розмовники „З України до Литви: Українсько-литовський розмовник. Iš Ukrainos į Lietuvą: Ukrainiečių-lietuvių pokalbių knygelė“ (2004), „Литовська мова в діалогах. Lietuvių kalba dialoguose“ (2019), „Малий українсько-литовський словник“ (2022), що стали популярними для вивчення литовської мови українцями, як і для опанування української мови литовцями. Метою роботи є висвітлення специфіки укладання першого перекладного литовсько-українського словника в контексті правописних змін в українській мові, затверджених у 2019 році. При укладанні Словника автори враховують відповідні зміни української мови: 1) у запозиченнях із давньогрецької мови, що мають стійку традицію передачі -au- шляхом транслітерації як -ау-, допускаються орфографічні варіанти: *аудитóрія* / *авдитóрія*, *лауреáт* / *лавреáт*, *па́уза* / *пáвза*; 2) у словах грецького походження із поєднанням -th допускається орфографічна варіативність -ф/т: *дифіра́мб* / *дити́рамб*, *ефі́р* / *етéр*, *ка́федра* / *катéдра*, *міф*, *міфоло́гія* / *міт*, *мітоло́гія*; 3) врахування тенденції до вживання фемінітивів за допомогою суфіксів -к, -иц(я), -ин(я) та інших від іменників чоловічого роду: *директор-ка*, *філолог-иня*, *верстальн-иця* тощо.

1. Непокупний А., Тараненко А. (Укл.) (2004). *З України до Литви: українсько-литовський розмовник : Iš Ukrainos į Lietuvą: ukrainiečių-lietuvių pokalbių knygelė*. Луцьк: Волинська обласна друкарня. 2. Pacholok Z., Gritėnienė A. (Red.) (2022). Малий українсько-литовський словник: *Mažasis ukrainiečių-lietuvių kalbų žodynas* (A. Gritėnienė, S. Hrycenko, I. Koroliovas, O. Nika, Z. Pacholok). Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. 3. Pacholok Z., Koroliovas I., Gritėnienė A. (2021). *Pirmasis Lietuvių–ukrainiečių kalbų žodynas: kultūrinės ir istorinės atsiradimo priežastys bei svarbiausi sudarymo principai. V Tarptautinis Lituanistų kongresas. Od Unii Lubelskiej do Unii Europejskiej. Nuo Liublino Unijos iki Europos Sąjungos*, Publikacija pokonferencyjna pod redakcją T. Vologdiny i K. Pyrki, Wrocław, 183-198. 4. Тараненко А., Тараненко О. (Укл.) (2006). *Lietuvių-ukrainiečių pokalbių knygelė: Литовсько-український розмовник*. Луцьк: Місійна книжкова фабрика „Християнське життя“. 5. Темчинас С., Ніка О. (Укл.) (2019). *Литовська мова в діалогах: навчальний посібник*. Київ: Освіта України. 6. *Український правопис*. (2019). Київ: Наукова думка.

Галина ПШЕНІЧКІНА

Інститут литовської літератури та фольклору

ЖАНРОВЕ РОЗМАЇТТЯ ТРАДИЦІЙНИХ ЛІТНІХ ТРУДОВИХ ПІСЕНЬ В УКРАЇНІ

Ритуальний спів періоду жнив у більшості локальних традицій України пов'язаний передусім із закінченням жнив (дожинками). Як і весь обрядовий репертуар весняно-літнього календаря, літні трудові пісні виконують виключно жінки (сольно або гуртом) у високому регістрі відкритим гучним звуком. На думку дослідниці літньої обрядової пісенності українців та суміжних етнічних земель Ірини Клименко, «наспіви з функцією дожинкових пісень, що супроводжують відповідні обряди, відомі на більшості територій давньослов'янського заселення». Однак у різних етнографічних зонах спостерігаються значні розбіжності у функціональному навантаженні таких пісень. Так, у Прип'ятському Поліссі (на Верхній Прип'яті, Берестейщині, Пінщині, Турівщині, Овруччині) одна й та сама мелодія виконує роль: 1) жнивної трудової; 2) дожинкової ритуальної; 3) косарської; 4) борової/ягідної та 5) повсякденної в період «від Трійці / Петра до осені». Цю широку сезонну приуроченість наспіву узагальнює поліський термін «літо» і передають його різноманітні локальні назви: «бородні», «польові», «дожинальні», «в полотте», «як підсипають», «як вибирають», «борові», «ягідні» тощо. Ще ширшою

приуроченістю жнивних мелодій вирізняється Лівобережжя Дніпра (Чернігівщина, Сумщина, Полтавщина): тут жнивний мелотип супроводжує всі літньо-осінні польові роботи, охоплюючи ще й осінній трудовий сезон (збирання льону, конопель тощо). У Подесенні жнивні наспіви використовуються також у купальських обрядах. Тому можна зарахувати поліські та лівобережні зразки до об'ємнішої жанрової групи «літніх трудових». Сюди входять мелодії, визначені селянами як «косарські», «до сіна», «на замашки», «бурячні», «як льон беруть», «ягідні», «лісові» та ін. Борові – це окрема тематична група пісень, поширена у Центральному та Західному Поліссі, які виконувались в основному під час літніх лісових промислів (збирання ягід, грибів, меду), а також інших сезонних робіт – випасу худоби, косовиці тощо. За рядом характеристик борові, ягідні, лісові пісні є реліктовим явищем українського пісенного фольклору, що зберіг його найархаїчніші риси.

Alona SHYBA

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

THE WORK OF CHERNIVTSI LITHUANIAN STUDIES CENTRE DURING THE WAR TIME IN UKRAINE

The need for specialists fluent in more than one foreign language is still growing in Ukraine. The interest for Lithuanian is stipulated by common historic past of Lithuania and Ukraine, economic, social, cultural and educational prerequisites. The Lithuanian language and culture optional course, offered by the Baltic Studies Centre of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, is rather popular among the students. The work of the Centre in the times of war of Russia against Ukraine became a real challenge, due to external factors, connected with constant threats of shelling, frequent blackouts and internal factors which arise as a reaction to trauma. According to the data of Ministry of Education of Ukraine 37 % of universities conducted the teaching and learning process remotely, 9 % - offline and 54 % worked with a mixed form. Chernivtsi Baltic Centre began the academic year offline, but due to constant bombing of the country shifted to a mixed form of the study. Studies have proved that living in a war conditions students experience multiple trauma which can influence their physical and mental health, and consequently – memory and cognitive abilities, thus hampering their learning abilities. Ukrainian teachers are using various emotion-focused teaching strategies aiming at lowering students' level of anxiety.

ПРЕСА ЛИТВИ ПРО УКРАЇНУ: МОВНІ МАРКЕРИ

У дослідженні проаналізований мовний ресурс, за допомогою якого висвітлюються події про Україну в пресі Литви. Нами для комплексного аналізу взяті найчитабельніші новинні портали (lrytas.lt, Verslo žinios, LRT, tv3.lt, Bernardinai.lt), в яких тема України – в топі інформаційного порядку денного Литви. Спостережені як власне мовні, так і лінгвокреолізовані засоби, що вказують на проблему України як стратегічну та інформаційно ємну в медіаресурсах Литви. Так, деякі ЗМІ використовують українську візуалізацію (кольори українського прапора) на своїх порталах на знак підтримки Україні (див. стартові сторінки lrytas.lt та Verslo žinios). Така креолізація має особливий ефект на реципієнтів, який допомагає залишатися українським питанням важливими в інформаційній картині світу Литви. Креолізовані елементи в поєднанні з текстовими – комунікативна стратегія, що постійно використовується у медіапросторі Литви та є особливо дієвою при висвітленні новин про Україну. До уваги бралися заголовки як домінантні елементи медіатекстів, що об'єктивували смислово-концептуальну функцію інформаційних потоків про Україну в сучасній литовській пресі. За допомогою методу медіамоніторингу в обраних литовських ЗМІ нами виявлені ключові комунікативні ресурси, які стають домінантними в подачі інформації про українські реалії. Передусім, це образні та емоційно забарвлені одиниці, медійні лексеми-ярлики, фразеологізовані конструкції, тропи й фігури, інтертекстуальні засоби та ін. Вибір комунікативного ресурсу залежить від важливості новини (т.зв. «гарячий» заголовок чи «поточна» інформації), а також закладених комунікативних тактик і стратегій, що проєктуються на масову аудиторію. Доведено, що інтерес до українських подій посилюється в литовській пресі, що спричинено екстралінгвальним фактором інтеграції України у ЄС.

Ігор КОРОЛЬОВ

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Вілма ЛЕОНАВІЧЕНЕ

Академія освіти Університету Вітовта Великого

СПІВПРАЦЯ ЦЕНТРУ БАЛТИСТИКИ КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА З УНІВЕРСИТЕТОМ ВІТОВТА ВЕЛИКОГО: РЕЗУЛЬТАТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Вивчення литовської мови та культури в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка розпочато у 2018 році, коли було підписано угоду з Вільнюським університетом про реалізацію проекту «Зміцнення співпраці між зарубіжними балтійськими центрами та дослідницькими установами Литви». Участь студентів, які вивчають литовську мову та культуру, у програмах академічної мобільності за проектом: семестрові литуаністичні студії та літні / зимові курси литовської мови та культури у Вільнюському університеті та Університеті Вітовта Великого; літні освітні табори литовської мови, культури та історії. У 2019 році між КНУ імені Тараса Шевченка та Університетом Вітовта Великого підписано угоду про створення Центру балтистики при Інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Дата створення цього осередку литуаністики 19 жовтня 2020 року. 19 березня 2021 року відбулася церемонія відкриття Центру балтистики, в якій взяла участь перша леді Литовської Республіки Діана Науседене. У 2023 році загальна кількість студентів, які вивчають литовську мову та культуру, становить понад 50 осіб (на навчальний рік). Найважливішим у цьому контексті є набір студентів на унікальну для освітнього простору України бакалаврську програму «Польська мова та література, англійська та литовська мови». Тривалість навчання 4 роки, викладаються такі дисципліни: литовська мова, лінгвокраїнознавство та фольклор Литви тощо. Співпраця з Центром литуаністики та міжнародних програм Академії освіти Університету Вітовта Великого у реалізації проекту «Інновації в литуаністиці: від науки до практики» (керівник Вілма Леонавічене): тричі в 2020-2022 роках організовано тижні литовської мови та культури для студентів Центру балтистики; на бакалаврській програмі «Польська мова та література, англійська та литовська мови» запрошені лекторки з Університету Вітовта Великого – проф. Регіна Рінкаускенє та доц. Лаймуте Бучене викладали в дистанційному форматі онлайн «Практичний курс литовської мови». У 2020 році між КНУ імені Тараса Шевченка та Інститутом

литовської мови укладено договір про співпрацю, в результаті якої підготовлено перший і єдиний в історії литовсько-української лексикографії двомовний малий українсько-литовський словник. У 2021 році Центр балтистики спільно з партнерами з України та Литви організували першу міжнародну науково-практичну конференцію «Україна та Литва: історичні, мовно-культурні та туристські паралелі».

Наталія КОРОЛЬОВА

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Валентина МИРОНОВА

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ЛАТИНСЬКІ НАПИСИ НА МОНУМЕНТАЛЬНИХ СПОРУДАХ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ТРАНСЛЯЦІЇ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОЇ СПАДЩИНИ

Монументальні споруди, зведені на честь значимих історичних подій, виконують у міському просторі не лише естетичну, але й ідеологічну функцію, відображаючи суспільно-політичні інтереси й пропагуючи важливі соціальні ідеї. Однак окрім самих будівель активними учасниками публічного простору є також інскрипції, висічені на кам'яних плитах. Будучи частиною художнього оформлення споруди, написи впливають на формування її зовнішнього вигляду. Водночас вони несуть і функціональне навантаження, характеризують культурні, соціальні, релігійні та інші потреби суспільства та відображають основні риси тієї чи іншої епохи. У наші дні монументальні написи не втрачають своєї актуальності, а використання латини у просторі сучасного міста є усвідомленою та цілеспрямованою рецепцією античності, інструментом збереження та трансляції культурно-історичної пам'яті. Порівняльний аналіз класичних зразків латинських написів епохи античності та сучасних, представлених у соціокультурному просторі європейського континууму XX – початку XXI століть, свідчить про запозичення традиційних елементів, що проявляється у самій структурі написів, їньому художньо-стилістичному оформленні, використанні усталених виразів та зворотів. Як і у стародавні часи, написи розповідають про те визначне, що з ними пов'язане, говорять про перемоги та досягнення, про життєві пріоритети, ставлення до навколишнього світу, моральні принципи. Паралельно з цим у сучасному суспільстві латинські інскрипції можна розглядати не лише як текст, але і як символ, оскільки сама мова, наділена додатковим ціннісним змістом, стала універсальним культурним кодом. Вживання латини на об'єктах монументальної архітектури часто є

способом творчого самовираження, обумовленим прагненням створити відчуття старовини, ретро-стилю або навіть елітарності. Вибір конкретних написів спричинений даниною моді, демонстрацією ексклюзивності, бажанням виділитися тощо. Переважна більшість написів пов'язана з конкретною ситуацією чи людиною, а їхня інтерпретація вимагає знайомства з історичним контекстом.

Иллюстрации Ілюстрації

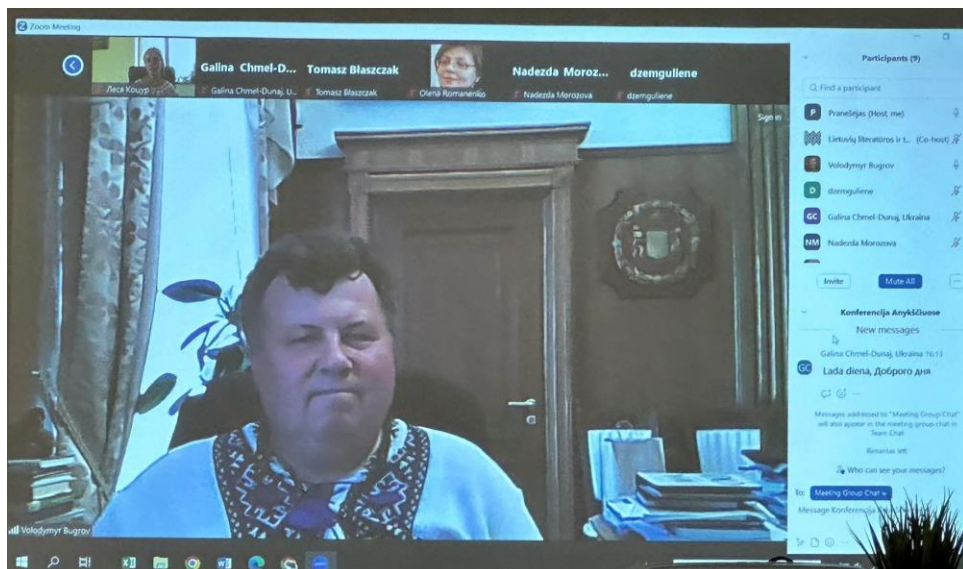

Наукова література
Mokslinė literatūra

Україна – Литва: історичні, мовно-культурні та туристські паралелі: матеріали II міжнародної науково-практичної конференції (Анікщяй, 20-21 серпня 2023 р.) – К.: ТОВ «Геопринт», 2023. – 50 с. Укр., лит.

Ukraina ir Lietuva: istorijos, kalbos, kultūros ir turizmo paralelės: antrosios tarptautinės mokslinės-praktinės konferencijos medžiagos (Anykščiai, 2023 m. rugpjūčio 21-22 d.). – Kijevas, 2023. 50 p.

Упорядники Ігор Винниченко, Ігор Корольов, Юргя Трімоніте-Бікелене, Агнє Балзайте
Sudarytojai Igoris Vynychenko, Igoris Koroliovas, Jurga Trimonytė Bikelienė, Agnė Balzaitė

ТОВ "Геопринт"
Україна, 03150 м. Київ, вул. Велика Васильківська, 69
e-mail zakaz@geoprint.com.ua
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 7203 від 02.12.2020 р.